

Студентската и преподавателската мобилност – фактор за повишаване качеството на висшето образование в България

Борислав Ангелов, Юлиана Попова

***Student and lecturer mobility – a factor for improving the quality of higher education in Bulgaria:** Encouraging student and lecturer mobility has been one of the key objectives of the Bologna process ever since it was established. At the meeting in Leuven in 2009, the ministers of education of the European countries agreed that one of the main goals of the Bologna process until 2020 should be no less than 20 % of the alumni in the European higher education space to have taken part in the various forms of academic exchange. The present research paper elucidates the connection between mobility and quality of education. Analysis has been made of the student and lecturer mobility at the University of Ruse within the frames of the Erasmus European programme for academic exchange for the period 1999 – 2012.*

Key words: student and lecturer mobility, quality of higher education, European space for higher education.

ВЪВЕДЕНИЕ

Насърчаването на студентската и преподавателската мобилност е една от основните цели на Болонския процес от самото му създаване. Още в Сорбонската декларация, подписана на 25 май 1998 г. от министрите на образованието на Франция, Италия, Великобритания и Германия, увеличаването на студентската и преподавателската мобилност, премахването на пречките пред мобилността и подобряването на вътрешните системи за признаване на придобитите академични степени и квалификации са изведени като основен приоритет [5].

Развитието на Болонския процес от първата среща на министрите на образованието на европейските страни в Болоня през 1999 г. до срещата им в Букурещ през 2012 г. е свързано с утвърждаване на студентската и преподавателската мобилност като един от основните фактори за постигане на качествено и конкурентно висше образование в Европа. На срещата си в Льовен през 2009 г. министрите на образованието на европейските страни поставиха като основна цел пред Болонския процес до 2020 г. не по-малко 20% от дипломираните се в Европейското пространство за висше образование да са участвали в различните форми на академичен обмен [6]. На срещата си в Букурещ през 2012 г. министрите препотвърдиха и прецизираха поставената цел и като допълващ елемент към заключителните документи от срещата приеха стратегията Мобилност за по-добро качество на обучението, в която са набелязани конкретни мерки за постигане на тази цел на институционално, национално и европейско равнище [3].

В настоящото изследване е изяснена връзката между мобилността и качеството на провежданото обучение и е направен анализ на студентската и преподавателската мобилност в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в рамките на Европейската програма за академичен обмен Еразъм за периода от 1999 до 2012 г.

Връзка между мобилността и качеството на провежданото обучение

Студентската и преподавателската мобилност е насочена към постигане на образователни цели, като повишаване на компетенциите, знанията и опита на участващите лица. В действителност добавената стойност, която мобилността носи, е далеч по-висока от усвояването на учебния материал. Мобилността допринася за разширяване и задълбочаване на академичното сътрудничество и за разпространение на нови знания и иновации в рамките на Европейското пространство за висше образование. Тя интернационализира в още по-голяма степен системите и институциите за висше образование на отделните страни и ги подобрява, сравнявайки ги една с друга. Участващите в мобилността придобиват

нов социален опит, подобряват езиковите си умения и се запознават с образователните традиции на други университети и държави.

Най-важното условие за активно участие в интеграционните процеси за всеки университет е провеждането на учебен процес, който е съобразен с европейските стандарти за осигуряване на качеството и е оценен от компетентните органи на национално и международно ниво. През 2005 г. Европейската асоциация за осигуряване на качеството във висшето образование (ENQA), Европейските студентски съюзи (ESU), Европейската асоциация на университетите (EUA) и Европейската асоциация на висшите училища (EURASHE), т. нар. група Е4, в изпълнение на решение от срещата на министрите на образованието на европейските страни от 19 май 2003 г. в Берлин [4], разработи Европейски стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование. Документът е структуриран на три нива – стандарти за вътрешно оценяване на качеството в институциите за висше образование, стандарти за външно оценяване на качеството на обучението и стандарти за външна оценка на агенциите. През 2008 г., по предложение на групата, бе създаден и Европейски регистър на агенциите за оценяване на качеството (EQAR). По време на срещата си в Букурещ през 2012 г. министрите определиха осигуряването на качествено висше образование за всички като една от основните цели на работата си до 2015 г., която следва да бъде постигната въз основа на разработените от групата Е4 нормативни документи [3]. Министрите отчетоха необходимостта да се развият Европейските стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование по отношение на по-голямата им яснота, приложимост и полезност и препоръчаха на агенциите да кандидатстват за регистрация в Европейския регистър на агенциите за оценяване на качеството като условие за валидност на решенията им в рамките на Европейското пространство за висше образование.

Национален орган за оценяване и акредитация на висшите училища в България е създадена през 1996 г. Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА). Основната функция на НАОА е да извършва периодично програмно и институционално оценяване на висшите училища у нас, да оценява проекти за откриване на нови институции за висше образование и основни звена към тях и да осъществява следакредитационно наблюдение и контрол. Дейността на НАОА е изцяло съобразена с изискванията на Закона за висшето образование в България и с Европейските стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование. От 2008 г. НАОА е пълноправен член на Европейската асоциация за осигуряване на качеството във висшето образование (ENQA) и е вписана в Европейския регистър на агенциите за оценяване на качеството (EQAR). През 2011 г., във връзка със започващия нов цикъл на акредитационни процедури, НАОА обнови съществено критериалната си система за акредитация на висшите училища у нас [1]. Влиянието на интеграционните процеси върху качеството на провежданото обучение в обновената критериална система е отчетено по два начина - веднъж като условие за постигане на качество, и втори път - като индикатор за наличие на качество.

Анализ на студентската и преподавателската мобилност в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в рамките на Европейската програма за академичен обмен Еразъм за периода от 1999 до 2012 г.

Русенският университет „Ангел Кънчев“ участва активно в Европейската програма за академичен обмен Еразъм от учебната 1999/2000 г. В първите години се сключват едногодишни договори с Националната агенция на програмата, а след 2003 г. дейността се развива въз основа на Еразъм хартата на Русенския университет „Ангел Кънчев“. От 1 януари 2007 г. програмата Еразъм е част от Европейската програма Учене през целия живот. Активното участие на университета

в интеграционните процеси в рамките на програмата Еразъм доведе до съществени вътрешни промени на програмно и институционално ниво – в учебния процес се въведе Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ECTS), а дейностите по администриране на мобилността са регламентирани в отделен вътрешен нормативен документ.

В основата на разработената методика за въвеждане на образователните кредити в учебните планове лежи условието, че пълната студентска заетост по дадена учебна дисциплина се определя чрез сумиране на аудиторната заетост, времето за самоподготовка на студентите в рамките на семестъра, времето за работа на студентите по индивидуално задание през семестъра и времето за самоподготовка на студентите за полагане на изпита по време на изпитната сесия. За всички дисциплини, включени в даден семестър, това време е равно на 800 часа. Всяка учебна дисциплина от учебния план получава кредитен еквивалент в зависимост от пълната студентска заетост по дисциплината.

Дефинираните по-горе компоненти на самостоятелната работа се определят в часове по следния начин.

1. Времето за самоподготовка на студентите в рамките на семестъра се разпределя между дисциплините от семестъра пропорционално на хорариума им.

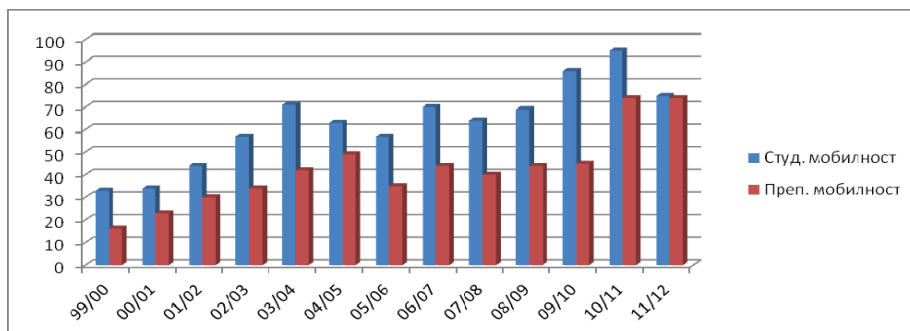
2. Времето за работа на студентите по индивидуално задание през семестъра се разпределя между отделните дисциплини, като се съблюдават следните съотношения: за курсов проект - 60 часа на студент за семестър и по 3 часа на преподавателя за всеки ръководен от него студент; за курсова работа - 40 часа на студент за семестър и по 2 часа на преподавателя; за курсова задача - 20 часа на студент за семестър и по 1 час на преподавателя и за реферат, отчет, казус, протоколи от лабораторни упражнения и др. - до 10 часа на студент за семестър и по 0,5 часа на преподавателя.

3. Времето за самоподготовка на студентите за полагане на изпитите по време на изпитната сесия се разпределя между дисциплините от семестъра пропорционално на хорариума им, като се имат предвид коефициенти на тежест, определени в зависимост от завършващата процедура по съответната дисциплина.

Съгласно изискванията на Европейската система за трансфер и натрупване на кредити [2] всеки факултет подготвя информационен пакет, който се издава на хартия и се публикува на сайта на университета. В информационните пакети на факултетите се публикува актуална информация за университета, поместват се учебните планове на специалностите и съдържанието на отделните учебни дисциплини и се предоставя допълнителна информация за студентите, които посещават университета. От 2004 г., във връзка с направените изменения и допълнения в Закона за висшето образование, Русенският университет „Ангел Кънчев“ издава и Европейско дипломно приложение (DS). Всички дейности в университета, свързани с организацията и провеждането на академичния обмен в рамките на Европейската програма Еразъм, се регламентират чрез приетите през 2005 г. Вътрешни правила за академичен обмен на студенти, които през 2008 г. бяха допълнени и адаптирани спрямо новите условия за провеждане на мобилността в рамките на секторната програма Еразъм.

Динамиката на студентската и преподавателската мобилност в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в рамките на Европейската програма за академичен обмен Еразъм за периода от 1999 до 2012 г. е показана на фиг.1. От учебната 2007/2008 г. към дейностите, финансирани от програмата Еразъм, са включени още студентските практики и преподавателската мобилност с цел обучение.

През 2004 и през 2009 г. Русенският университет „Ангел Кънчев“ кандидатства за получаване ECTS/DS-Label. И при двете кандидатствания, при участието на повече от 50 европейски институции, университетът достига най-високите нива на селекция и бе класиран сред първите 10 кандидатстващи институции.

Фиг.1 Студентска и преподавателска мобилност в Русенския университет „Ангел Кънчев“ в рамките на Европейската програма за академичен обмен Еразъм за периода от 1999 до 2012 г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Анализирана е връзката между академичната мобилност и качеството на висшето образование и е оценена ролята на НАОА в този процес. В резултат на извършения анализ е установено, че влиянието на интеграционните процеси върху качеството на провежданото обучение в обновената критериална система на НАОА е отчетено по два начина - веднъж като условие за постигане на качество, и втори път - като индикатор за наличие на качество.

От анализа на участието на Русенския университет „Ангел Кънчев“ в Европейската програма за академичен обмен Еразъм за периода от 1999 до 2012 г. се вижда, че студентската и преподавателската мобилност се превръща в един от основните фактори за повишаване качеството на извършваното обучение.

ЛИТЕРАТУРА

- [1]. Критериална система за акредитация на висшите училища. НАОА, София, 30 с., 2011.
- [2]. Ръководство на потребителя на Европейската система за трансфер и натрупване на кредити. Люксембург, Служба за официални публикации на Европейските общности, 76 с., 2009.
- [3]. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Area, Bucharest Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education, Bucharest, 26-27 April, 2012.
- [4]. Realizing the European Higher Education Area. Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education, Berlin, 19 September, 2003.
- [5]. Sorbonne Joint Declaration, Joint declaration on harmonization of the architecture of the European higher education system, Paris, the Sorbonne, 25 May, 1998.
- [6]. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new Decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven/Louvain-la-Neuve, 28-29 April, 2009.

За контакти:

доц. д-р Борислав Ангелов, председател на Общото събрание на Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 588, e-mail: bangelov@uni-ruse.bg

доц. д-р Юлиана Попова, зам.-ректор по Европейска интеграция и международно сътрудничество на Русенския университет „Ангел Кънчев“, тел.: +359 82/888 255, e-mail: jppova@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.

РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“
UNIVERSITY OF RUSE „ANGEL KANCHEV“

ДИПЛОМА

Програмният комитет на
Научната конференция RU&SU'13
награждава с КРИСТАЛЕН ПРИЗ
“THE BEST PAPER”

доц. д-р БОРИСЛАВ АНГЕЛОВ,
и доц. д-р ЮЛИАНА ПОПОВА
автор на доклада

“Студентската и преподавателската мобилност –
фактор за повишаване качеството на висшето
образование в България”

DIPLOMA

The Programme Committee of
the Scientific Conference RU&SU'13
Awards the Crystal Prize
"THE BEST PAPER"

to assoc. Prof. BORISLAV ANGELOV, PhD
and assoc. Prof. JULIANA POPOVA, PhD
author of the paper

“Student and Lecturer Mobility – a Factor for
Improving the Quality of Higher Education in Bulgaria”

РЕКТОР
RECTOR

проф. д-н Христо Белоев
Prof. DSc Hristo Beloev

26.10.2013